

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

5 päivänä kesäkuuta 2018*

Ennakkoratkaisupyyntö – SEUT 325 artikla – Euroopan unionin taloudellisia etuja vahingoittavat petolliset menettelyt tai muu lainvastainen toiminta tullialalla – Syytetoimien tehokkuus – Rikosoikeudellisen menettelyn lopettaminen – Kohtuullisessa ajassa toimiminen – Direktiivi 2012/13/EU – Oikeus saada tietoja syytteestä – Oikeus tutustua aineistoon – Direktiivi 2013/48/EU – Oikeus käyttää avustajaa

Asiassa C-612/15,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Spetsializiran nakazatelen sad (erikoisrikostuomioistuim, Bulgaria) on esittänyt 11.11.2015 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 18.11.2015, saadakseen ennakkoratkaisun rikosasiassa, jossa vastaajina ovat

Nikolay Kolev,

Milko Hristov ja

Stefan Kostadinov,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti A. Tizzano (esittelevä tuomari), jaostojen puheenjohtajat R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, J. L. da Cruz Vilaça, J. Malenovský ja E. Levits sekä tuomarit E. Juhász, A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, F. Biltgen, K. Jürimäe, C. Lycourgos, M. Vilaras ja E. Regan,

julkisasiamies: Y. Bot,

kirjaaja: hallintovirkamies M. Aleksejev,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 15.11.2016 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Bulgarian hallitus, asiamiehinään L. Zaharieva ja E. Petranova,
- Euroopan komissio, asiamiehinään R. Troosters ja V. Soloveytchik,

kuultuaan julkisasiamiehen 4.4.2017 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: bulgaria.

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 325 artiklan ja tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 22.5.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/13/EU (EUVL 2012, L 142, s. 1) ja oikeudesta käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä sekä oikeudesta saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi kolmannelle osapuolelle ja pitää vapaudenmenetyksen aikana yhteyttä kolmansiin henkilöihin ja konsuliviranomaisiin 22.10.2013 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/48/EU (EUVL 2013, L 294, s. 1) tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty rikosasiassa, jossa Nikolay Kolevia, Milko Hristovia ja Stefan Kostadinovia syytetään heidän tullivirkailijoina Svilengradissa (Bulgaria) tekemistään eri rikoksista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Päätös 2007/436/EY, Euratom

- 3 Euroopan yhteisöjen omien varojen järjestelmästä 7.6.2007 tehdyn neuvoston päätöksen 2007/436/EY (EUVL 2007, L 163, s. 17), jota sovelletaan pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan, 2 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan yhteisestä tullitariffista kertyvät maksut kuuluvat unionin omiin varoihin.

Asetus (EY) N:o 450/2008 ja asetus (EU) N:o 952/2013

- 4 Yhteisön tullikoodeksista 23.4.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 450/2008 (uudistettu tullikoodeksi) (EUVL 2008, L 145, s. 1), jota sovelletaan pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan, 21 artiklan 1 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Kunkin jäsenvaltion on säädettävä yhteisön tullilainsäädännön noudattamatta jättämisestä johtuvista seuraamuksista. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.”

- 5 Kyseinen asetus kumottiin 30.10.2013 unionin tullikoodeksista 9.10.2013 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 952/2013 (EUVL 2013, L 269, s. 1), jonka 42 artiklan 1 kohdassa pääasiallisesti toistetaan mainittu 21 artiklan 1 kohta.

Direktiivi 2012/13

- 6 Direktiivin 2012/13 johdanto-osan 10, 14, 27, 28 ja 41 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
 - (10) Yhteisten vähimmäisvaatimusten on määrä lisätä luottamusta kaikkien jäsenvaltioiden rikosoikeusjärjestelmiin, minkä puolestaan olisi johdettava tehokkaampaan oikeudelliseen yhteistyöhön keskinäisen luottamuksen ilmapiirissä. Olisi otettava käyttöön tällaisia yhteisiä vähimmäissääntöjä, jotka koskevat tiedonsaantia rikosoikeudellisissa menettelyissä.

--

(14) Tä[ssä] direktiivi[ssä] – – säädetään rikoksesta epäillyille tai syytetyille annettavien – – syytetä koskevien tietojen yhteisistä vähimmäisvaatimuksista jäsenvaltioiden keskinäisen luottamuksen lisäämiseksi. Direktiivin perustana ovat perusoikeuskirjassa ja erityisesti sen – – 47 ja 48 artiklassa määrätyt oikeudet sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen [6 artikla], sellaisena kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin niitä tulkitsee. – –

– –

(27) Rikoksesta syytetylle olisi annettava syytteestä kaikki tarvittavat tiedot, jotta hän voi valmistella puolustustaan ja jotta voidaan turvata menettelyn oikeudenmukaisuus.

(28) Epäillylle tai syytetylle annettavat tiedot rikoksesta, josta häntä epäillään tai syytetään, olisi annettava viipymättä ja viimeistään ennen kuin poliisi tai muu toimivaltainen viranomainen ensimmäistä kertaa virallisesti kuulee epäiltyä tai syytettyä, ja haittaamatta meneillään olevaa tutkintaa. Kuvaus tosiseikoista, jotka liittyvät rikokseen, josta henkilöä epäillään tai syytetään, mukaan luettuina, silloin kun ne ovat tiedossa, väitetyn rikoksen teko-aika ja -paikka sekä sen mahdollinen oikeudellinen luokittelu, olisi esitettävä riittävän yksityiskohtaisesti ottaen huomioon se, missä rikosoikeudellisen menettelyn vaiheessa sellainen kuvaus esitetään, jotta voidaan turvata menettelyn oikeudenmukaisuus ja mahdollistaa puolustautumisoikeuden tehokas käyttö.

– –

(41) Tällä direktiivillä pyritään erityisesti edistämään – – oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja oikeutta puolustukseen. – –”

7 Direktiivin 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä vahvistetaan säännöt, jotka koskevat epäiltyjen ja syytettyjen oikeutta saada tietoja – – heitä koskevasta syytteestä. – –”

8 Direktiivin 6 artiklassa, jonka otsikko on ”Oikeus saada tietoja syytteestä”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillylle tai syytetylle annetaan tiedot rikoksesta, josta häntä epäillään tai syytetään. Nämä tiedot on annettava viipymättä ja niin yksityiskohtaisina kuin on tarpeen menettelyn oikeudenmukaisuuden ja henkilön puolustautumisoikeuden tehokkaan käytön takaamiseksi.

– –

3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että viimeistään sen jälkeen, kun syytteen tosiseikat on saatettu tuomioistuimen arvioitaviksi, syytteestä annetaan yksityiskohtaiset tiedot, mukaan luettuna rikoksen luonne ja oikeudellinen luokittelu sekä syytetyn osallisuuden luonne.

4. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillylle tai syytetylle ilmoitetaan viipymättä tämän artiklan mukaisesti annettujen tietojen muutoksista, kun tämä on tarpeen menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi.”

9 Direktiivin 7 artiklan, jonka otsikko on ”Oikeus tutustua asiaan liittyvään aineistoon”, 2 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillyn ja syytetyn tai hänen avustajansa annetaan tutustua ainakin kaikkeen toimivaltaisten viranomaisten hallussa olevaan todistusaineistoon epäillyn tai syytetyn puolesta tai häntä vastaan, jotta turvataan menettelyn oikeudenmukaisuus ja asianosainen voi valmistella puolustustaan.

3. – – Oikeus tutustua 2 kohdassa tarkoitettuun aineistoon on myönnettävä hyvissä ajoin, jotta puolustautumisoikeutta voidaan käyttää tehokkaasti, ja viimeistään silloin, kun syytteen tosiseikat saatetaan tuomioistuimen arvioitaviksi – – Jos toimivaltaiset viranomaiset saavat haltuunsa uutta todistusaineistoa, ne myöntävät oikeuden tutustua siihen hyvissä ajoin, jotta se voidaan ottaa huomioon.”

Direktiivi 2013/48

10 Direktiivin 2013/48 johdanto-osan 12 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Tässä direktiivissä säädetään vähimmäissäännöt, jotka koskevat oikeutta käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä – –. Näin direktiivissä edistetään perusoikeuskirjan ja erityisesti sen – – 47 ja 48 artiklan soveltamista Euroopan ihmisoikeussopimuksen – – 6 – – artiklan perusteella, sellaisina kuin niitä tulkitaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa – –.”

11 Direktiivin 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä säädetään vähimmäissäännöistä, jotka koskevat rikosoikeudellisissa menettelyissä epäillyn tai syytetyin – – henkilön oikeuksia käyttää avustajaa – –.”

12 Direktiivin 3 artiklan, jonka otsikko on ”Oikeus käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että epäillyllä ja syytetyllä on oikeus käyttää avustajaa sellaisena ajankohtana ja sellaisella tavalla, että hän voi käytännössä ja tehokkaasti käyttää puolustautumisoikeuksiaan.”

Bulgarian oikeus

Oikeutta avustajaan koskevat säännökset

13 Rikosprosessikoodeksin (Nakazatelno-protsesualen kodeks), sellaisena kuin se oli voimassa pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana (jäljempänä rikosprosessikoodeksi), 91 §:n 3 momentissa ja 92 §:ssä, luettuina yhdessä, säädetään, että jos kahdella syytetyllä on sama avustaja, tuomioistuimen on suljettava tämä avustaja pois menettelystä, jos yhden syytetyin puolustaminen on ristiriidassa toisen syytetyin puolustamisen kanssa. Vakiintuneen kansallisen oikeuskäytännön mukaan mainittujen henkilöiden välillä on eturistiriita, kun yksi syytetyistä antaa lausuntoja, joita voidaan käyttää todisteena sellaista toista syytettyä vastaan, joka ei anna lausuntoa lainkaan.

14 Saman koodeksin 94 §:n 4–6 momentissa säädetään siitä, että riippumaton elin nimeää korvaavan avustajan viran puolesta.

Tutkintavaiheen syyteasiakirjaa, tutkinta-aineistoa ja syytekirjelmää koskevat säännökset

15 Rikosprosessikoodeksin 219 ja 221 §:ssä säädetään, että tutkintaviranomainen laatii tutkintavaiheen syyteasiakirjan, joka sisältää selostuksen rikoksen pääasiallisista tosiseikoista sekä niiden oikeudellisen luonnehdinnan. Tämä asiakirja annetaan tiedoksi tutkinnan kohteena olevalle henkilölle ja hänen avustajalleen, jotka allekirjoittavat asiakirjan sen tiedoksi saatuaan.

- 16 Tutkinta-aineiston tiedoksiannosta säädetään rikosprosessikoodeksin 226–230 §:ssä. Näiden pykälien mukaan tutkinnan päätteeksi kootut asiakirjat annetaan puolustuksen käyttöön tämän sitä pyytäessä ennen syytekirjelmän mahdollista laatimista. Tässä tapauksessa kyseisen menettelyn kohteena olevalle henkilölle ja hänen avustajalleen toimitetaan kutsu vähintään kolmea päivää ennen tätä käyttöön antamista, ja heillä on sitten kohtuullinen aika tutustua asiaan liittyvään aineistoon. Jos heitä ei tavoiteta ilmoitetusta osoitteesta tai jos he eivät saavu paikalle kutsussa mainittuna päivänä eikä saapumatta jättämiselle ole pätevää syytä, aineiston tiedoksiantovelvollisuus raukeaa.
- 17 Kyseisen koodeksin 246 §:ssä säädetään erityisesti, että kun syyttäjä päättää saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi, hän laatii syytekirjelmän, joka päättää rikosoikeudellisen menettelyn valmistavan vaiheen ja aloittaa menettelyn tuomioistuinvaiheen. Syytekirjelmässä, joka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan on lopullisen ja yksityiskohtaisen syyteen sisältävä asiakirja, esitetään yksityiskohtaisesti tosiseikat ja niiden oikeudellinen luonnehdinta. Se jätetään tuomioistuimeen, jonka on 15 päivän kuluessa tarkistettava, onko olennaisia menettelysääntöjä rikottu. Jos rikkomista ei ole tapahtunut, tuomioistuin vahvistaa ensimmäisen istuntopäivän. Syytetty ja hänen avustajansa saavat syytekirjelmän kappaleen ja kutsun tähän istuntoon. Heillä on tämän jälkeen puolustuksen valmistelua varten seitsemän päivän määräaika, jota voidaan pidentää.

Olennaisten menettelysääntöjen rikkomista koskevat säännökset ja oikeuskäytäntö

- 18 Rikosprosessikoodeksin 348 §:n 3 momentin 1 kohdan mukaan menettelysääntöjen rikkomista pidetään olennaisena silloin, kun sillä rikotaan merkittävästi laissa tunnustettua menettelyllistä oikeutta. Varhoven kasatsionen sadin (ylin tuomioistuin, Bulgaria) oikeuskäytännön mukaan tällaisen rikkomisen muodostavat muun muassa puutteet tutkintavaiheen syyteasiakirjan, tutkinta-aineiston tai syytekirjelmän laadinnassa tai tiedoksiannossa sekä syytekirjelmään sisältyvät ristiriitaisuudet. Toimi, jota virhe rasittaa, on korvattava uudella toimella, eikä tuomioistuin voi itse korjata olennaisen menettelysääntöjen rikkomista vaan sen on tätä varten palautettava asia syyttäjälle.

Rikosoikeudellisen menettelyn lopettamista koskevat säännökset

- 19 Pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan rikosoikeudellisen menettelyn lopettamisesta säädettiin erityisesti rikosprosessikoodeksin 368 ja 369 §:ssä, joista ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että niiden tarkoituksena oli rikosoikeudellisen menettelyn valmisteluvaiheen nopeuttaminen.
- 20 Rikosprosessikoodeksin 368 §:ssä säädettiin, että jos valmisteluvaihetta ei ole saatettu päätökseen kahden vuoden kuluessa vakavaa rikosta koskevan rikosoikeudellisen menettelyn käynnistämisestä, menettelyn kohteena oleva henkilö voi vaatia tuomioistuinta käynnistämään saman koodeksin 369 §:ssä säädetyn menettelyn, jotta asia saatettaisiin tuomioistuimen ratkaistavaksi tai jotta rikosoikeudellinen menettely lopetettaisiin.
- 21 Mainitussa 369 §:ssä säädetään, että tuomioistuimen on todettuaan tämän kahden vuoden määräajan kuluneen palautettava asia syyttäjälle ja annettava tälle kolmen kuukauden määräaika, jossa tutkinta on päätettävä ja rikosoikeudellisen menettelyn valmisteluvaihe saatettava päätökseen joko päättämällä kyseinen menettely tai saattamalla asia tuomioistuimen käsiteltäväksi. Jos syyttäjä valitsi tämän toisen tavan, hänellä oli 15 päivää lisäaikaa laatia syytekirjelmiä ja toimittaa se tuomioistuimelle. Jos syyttäjä ei noudattanut tätä uutta määräaikaa, tuomioistuimen oli otettava asia käsiteltäväkseen ja lopetettava rikosoikeudellinen menettely. Jos sen sijaan syyttäjä saattoi menettelyn valmisteluvaiheen päätökseen ja toimitti tuomioistuimelle syytekirjelmän asetetussa määräajassa, tuomioistuin tutki, oliko menettely suoritettu asianmukaisesti ja erityisesti oliko olennaisia menettelysääntöjä rikottu. Jos tuomioistuin katsoi, että olennaisia menettelysääntöjä oli rikottu, se palautti asian uudelleen syyttäjälle, jolla oli kuukauden lisäaika korjata rikkomiset. Jos syyttäjä ei noudattanut tätä viimeksi mainittua määräaikaa, ei korjannut mainittuja rikkomisia tai rikkoi menettelysääntöjä uudelleen, tuomioistuin lopetti rikosoikeudellisen menettelyn.

- 22 Kun kaikki nämä edellytykset täyttyivät, menettelyn kohteena olevalla henkilöllä oli oikeus siihen, että menettely lopetetaan, ja tuomioistuin oli velvollinen siitä määräämään voimatta itse korjata todettuja olennaisten menettelysääntöjen rikkomisia tai tutkia asiakysymystä. Rikosoikeudellisen menettelyn lopettamista koskevalla päätöksellä päätettiin lopullisesti kaikki rikosoikeudelliset viranomaistoimet kyseistä henkilöä vastaan siten, että häntä ei enää voitu saattaa rikosoikeudelliseen vastuuseen. Päätökseen ei poikkeustapauksia lukuun ottamatta voitu hakea muutosta.
- 23 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmoitti unionin tuomioistuimelle 25.8.2017 päivätyllä kirjeellä, että rikosprosessikoodeksin 368 ja 369 §:ää oli muutettu ja että koodeksiin oli lisätty uusi 368 bis §. Näiden säännösten nojalla, sellaisena kuin ne ovat muutettuina, tuomioistuin ei voi enää määrätä rikosoikeudellisen menettelyn lopettamisesta vaan voi ainoastaan päättää sen nopeuttamisesta. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan nämä muutokset eivät kuitenkaan ole ajallisesti sovellettavissa pääasiaan.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 24 Kahdeksaa Svilengradissa toimivaa tullivirkailijaa Dimitar Dimitrovia, Plamen Drenskiä, Nikolay Kolevia, Milko Hristovia, Stefan Kostadinovia, Nasko Kurdovia, Nikola Trifonovia ja Georgi Zlatanovia syytetään järjestäytyneeseen rikollisryhmään osallistumisesta 1.4.2011 ja 2.5.2012 välisenä aikana sillä perusteella, että he olivat väitetyesti vaatineet lahjuksia Bulgarian ja Turkin välisen rajan ylittävien hyötyajoneuvojen ja henkilöautojen kuljettajilta luvaten lahjuksia vastaan luopuvansa tullitarkastuksista ja jättävänsä mainitsematta havaitut sääntöjenvastaisuudet asiakirjoissa. Kostadinovia ja Kurdovia syytetään myös kätkenästä eli näin kerättyjen lahjusten salaamisesta ja Drenskiä, Hristovia ja Trifonovia korruptiosta. Nämä eri teot ovat rikoslain (nakazatelen kodeks) 215, 301 ja 321 §:ssä tarkoitettuja rikoksia, joista on määrättävä vankeusrangaistus, jonka enimmäiskesto on tapauksen mukaan jopa kuusi tai kymmenen vuotta, sekä korruptioksi luokiteltavien tekojen osalta sakkoa.
- 25 Kyseiset kahdeksan henkilöä pidätettiin toukokuun toisen ja kolmannen päivän välisenä yönä 2012. Välittömästi pidätyksen jälkeen kirjattiin teot, joista heitä epäiltiin, minkä jälkeen niitä täsmennettiin vuonna 2013 ja ne annettiin heille tiedoksi. Heille ilmoitettiin myös kerätyistä todisteista.
- 26 Koska osa näistä henkilöistä oli tehnyt syyttäjän kanssa sopimuksen, jotta heitä vastaan aloitettu rikosoikeudellinen menettely päätettäisiin osittain, asia saatettiin ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen, jotta tämä vahvistaisi sopimuksen. Koska kyseinen tuomioistuin kuitenkin katsoi, että tutkintavaiheen syyteasiakirjoja ei ollut laatinut toimivaltainen elin ja että niissä oli rikottu menettelysääntöjä, se hylkäsi vahvistusta koskevan pyynnön kahdesti.
- 27 Tämän vuoksi asia siirrettiin syyttäjälaitoksen toimivaltaiselle erikoissyyttäjälle, jotta tämä laatisi uudet tutkintavaiheen syytekohtat kyseisen kahdeksan henkilön osalta. Menettely kuitenkin käytännössä keskeytyi tämän jälkeen, ja tutkinnalle asetettuja määräaikoja pidennettiin useita kertoja.
- 28 Vuonna 2014, jolloin tutkinta ei ollut vielääkään päättynyt, vaikka menettelyn alkamisesta oli kulunut kaksi vuotta, Kolev, Hristov ja Kostadinov esittivät rikosprosessikoodeksin 368 §:n perusteella ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle vaatimuksen siitä, että tämä aloittaisi koodeksin 369 §:ssä tarkoitettun menettelyn. Kyseinen tuomioistuin hyväksyi tämän vaatimuksen, palautti asian syyttäjälle ja antoi tälle 29.1.2015 päättyvän kolmen kuukauden määräajan tutkinnan päättämistä, tutkintavaiheen uusien syytekohtien laatimista, niiden ja tutkinta-aineiston tiedoksiantamista syytetyille ja rikosoikeudellisen menettelyn valmisteluvaiheen päättämistä varten, minkä jälkeen syyttäjällä oli 15 lisäpäivää syytekirjelmän laatimista ja sen tuomioistuimelle toimittamista varten.
- 29 Syyttäjä laati uudet syytekohtat ja jätti syytekirjelmän ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle tämän asettamassa määräajassa.

- 30 Kolev ja Kostadinov ja heidän avustajansa eivät kuitenkaan saaneet näitä syytekohtia tiedoksi. He olivat näet ilmoittaneet, että he eivät lääketieteellisistä ja ammatillisista syistä voineet saapua paikalle tiedoksiantoa varten vahvistettuina ajankohtina. Kyseisille henkilöille ja Hristoville ei myöskään annettu tietoja tutkinta-aineistosta.
- 31 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoi 20.2.2015 antamassaan määräyksessä, että olennaisia menettelysääntöjä oli rikottu yhtäältä siltä osin kuin laadittuja uusia syytekohtia ei ollut annettu tiedoksi Koleville ja Kostadinoville, mikä loukkasi heidän prosessuaalisia oikeuksiaan, ja että syytekirjelmä sisälsi syytettä koskevia tietoja, joita ei ollut asianmukaisesti annettu tiedoksi viimeksi mainituille henkilöille. Kyseinen tuomioistuin totesi toisaalta, että syytekirjelmän osat, jotka koskivat tekoja, joista Hristovia syytetään, olivat ristiriitaisia. Näin ollen kyseinen tuomioistuin rikosprosessikoodeksin 369 §:n mukaisesti määräsi uudelleen asian palauttamisesta syyttäjälle ja asetti tälle 7.5.2015 päättyvän yhden kuukauden määräajan korjata rikkomiset; muussa tapauksessa Kolevia, Hristovia ja Kostadinovia vastaan käynnistetty rikosoikeudellinen menettely lopetettaisiin.
- 32 Vaikka syyttäjä kutsui Kolevin ja Kostadinovin paikalle useaan otteeseen, hän ei kyennyt antamaan laadittuja tutkintavaiheen syytekohtia ja tutkinta-aineistoa asianmukaisesti tiedoksi. Aineistoa ei voitu toimittaa myöskään Hristoville. Kyseiset kolme henkilöä ja heidän avustajansa näet ilmoittivat uudelleen, että he eivät voineet saapua paikalle vahvistettuna ajankohtana eri syistä, jotka liittyivät muun muassa ulkomailla oloon, lääketieteellisiin ja ammatillisiin syihin sekä siihen, että syyttäjä ei ollut noudattanut tutkinta-aineiston tiedoksiantoa koskevaa lakisääteistä määräaika eli ilmoittanut siitä kolmea päivää ennen tutustumistilaisuutta.
- 33 Tämän jälkeen ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoi 22.5.2015 antamassaan päätöksessä, että syyttäjä ei ollut korjannut aiemmin todettuja olennaisen menettelysääntöjen rikkomisia ja oli syyllistynyt uusiin rikkomisiin, koska Kolevin, Hristovin ja Kostadinovin prosessuaalisia oikeuksia oli loukattu uudelleen eikä syytekirjelmästä ollut poistettu kaikkia ristiriitaisuuksia.
- 34 Vaikka kyseinen tuomioistuin korosti, että oli mahdollista, että kyseiset kolme henkilöä ja heidän avustajansa olivat käyttäneet väärin oikeuksiaan ja pelkästään viivytelleet estääkseen syyttäjää saattamasta rikosoikeudellisen menettelyn valmisteluvaihetta päätökseen ja korjaamasta kyseisiä rikkomisia määräajassa, se totesi kuitenkin, että menettelyn lopettamisen edellytykset täyttyivät ja että kyseisillä henkilöillä oli näin ollen oikeus sen lopettamiseen. Tältä osin se korosti ennen kaikkea, että se, että rikosoikeudellisen menettelyn kohteena oleva henkilö väärinkäyttää oikeuksiaan ja estää objektiivisesti syyttäjää saattamasta päätökseen lakisääteisiä menettelytoimia, ei voi estää kyseisen menettelyn lopettamista. Näistä toteamuksista huolimatta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin päätti kuitenkin jättää asian sillensä menettelyn lopettamisesta määräämisen sijasta.
- 35 Sekä syyttäjä, joka katsoi, ettei mitään olennaisia menettelysääntöjä ollut rikottu, että Hristov, joka katsoi, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toimi virheellisesti, kun se ei lopettanut kyseessä olevaa rikosoikeudellista menettelyä, valittivat tästä päätöksestä.
- 36 Toisen asteen tuomioistuin katsoi 12.10.2015 antamassaan päätöksessä, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olisi pitänyt lopettaa menettely rikosprosessikoodeksin 368 ja 369 §:n mukaisesti, ja palautti asian tässä tarkoituksessa viimeksi mainittuun tuomioistuimeen.
- 37 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii kuitenkin, eikö 8.9.2015 annettu tuomio Taricco ym. (C-105/14, EU:C:2015:555), jonka unionin tuomioistuin antoi asian ollessa vireillä toisessa oikeusasteessa, aseta epäilyksenalaiseksi mainittujen 368 ja 369 §:n yhteensoveltuvuutta unionin oikeuden kanssa ja erityisesti sen jäsenvaltioilla olevan velvollisuuden kanssa, joka koskee unionin taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia koskevien syytetoimien tehokkuuden takaamista.

- 38 Jos näin on, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, mitä johtopäätöksiä yhteensoveltumattomuudesta on tehtävä. Tältä osin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että sen on tarvittaessa jätettävä kyseessä olevat pykälät soveltamatta, mutta pohtii, mitä erityisiä toimenpiteitä sen tulisi toteuttaa taatakseen unionin oikeuden täyden vaikutuksen siten, että se samalla varmistaa Kolevin, Hristovin ja Kostadinovin puolustautumisoikeuksien ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden suojaamisen.
- 39 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tarkastelee useita vaihtoehtoja.
- 40 Se voisi ensiksi päättää jättää soveltamatta rikosprosessikoodeksin 369 §:ssä säädettyjä määräaikoja ja näin ollen antaa syyttäjälle enemmän aikaa korjata sääntöjenvastaisuudet, jotka on todettu syytekirjelmän laatimisessa ja tutkintavaiheen syytekohtien ja tutkinta-aineiston tiedoksiannossa kyseisille henkilöille ennen asian saattamista uudelleen tuomioistuimeen. Kyseinen tuomioistuin pohtii kuitenkin, mitä konkreettisia toimenpiteitä sen pitäisi toteuttaa, jotta säilytettäisiin kyseisten henkilöiden Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan toisessa kohdassa vahvistettu oikeus oikeudenkäyntiin kohtuullisessa ajassa.
- 41 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voisi toiseksi päättää aloittaa rikosoikeudellisen menettelyn tuomioistuinvaiheen menettelyn valmisteluvaiheessa tehdyistä sääntöjenvastaisuuksista huolimatta. Se on kuitenkin epävarma siitä, estääkö unionin oikeus tämän.
- 42 Tässä yhteydessä se pohtii yhtäältä, onko näitä sääntöjenvastaisuuksia, jotka ovat Bulgarian lainsäädännön mukaan ”olennaisten menettelysääntöjen rikkomisia”, pidettävä tällaisina myös direktiivin 2012/13 6 ja 7 artiklan ja direktiivin 2013/48 3 artiklan 1 kohdan mukaan. Toisaalta, jos näin on, se pohtii, voisiko se käynnistää menettelyn tuomioistuinvaiheen olennaisten menettelysääntöjen rikkomisista huolimatta, korjata ne tässä vaiheessa ja ratkaista tämän jälkeen asiakysymyksen lopettamatta tätä menettelyä rikosprosessikoodeksin 368 ja 369 §:n mukaisesti.
- 43 Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, joka on huomauttanut, että Kostadinovilla ja Kurdovilla on sama avustaja, katsoo, että viimeksi mainittujen edut ovat keskenään ristiriidassa siitä syystä, että Kostadinov on ilmaissut tietoja, joita voidaan käyttää Kurdovia vastaan, joka puolestaan on pysynyt vaiti. Se epäilee, ovatko direktiivin 2013/48 3 artiklan 1 kohta ja rikosprosessikoodeksin 91 §:n 3 momentti ja 92 § yhteensoveltuvia, kun se on mainittujen pykälien nojalla velvollinen sulkemaan tämän avustajan pois menettelystä tästä syytä, vaikka Kostadinov ja Kurdov tätä tietoisesti vastustavat. Tämän vuoksi se pohtii, noudatetaanko 3 artiklan 1 kohdassa säädettyä oikeutta avustajaan, jos se nimeää viran puolesta kaksi avustajaa tämän avustajan tilalle.
- 44 Spetsializiran nakazatelen sad päätti tässä tilanteessa lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Täyttääkö kansallinen laki velvoitteen, jonka mukaan jäsenvaltion on saatettava tullivirkamiehet tehokkaasti syytteeseen rikoksista, kun tullivirkamiehiä vastaan käynnistetty rikosoikeudellinen menettely, jossa heitä syytetään osallistumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään korruption rikosten tekemiseksi virkatehtävien yhteydessä (lahjusten vastaanottaminen tullitarkastuksen toteuttamatta jättämiseksi) sekä konkreettisista lahjuksista ja vastaanotettujen lahjusrahojen salaamisesta, lopetetaan kyseisen lain nojalla jäljempänä esitetyin edellytyksin, ilman että tuomioistuin on tutkinut asiassa esitettyjä syytteitä: a) rikosepäilyn ilmoittamisesta on kulunut kaksi vuotta; b) epäilty on vaatinut menettelyn valmisteluvaiheen päättämistä; c) tuomioistuin on asettanut syyttäjälle kolmen kuukauden määräajan valmisteluvaiheen päättämiseksi; d) syyttäjä on mainitun määräajan kuluessa ’rikkonut olennaisia menettelysääntöjä’ (täydennettyä teonkuvausta ei ole annettu asianmukaisesti tiedoksi, asiaan liittyvään tutkinta-aineistoon ei ole annettu mahdollisuutta tutustua ja on esitetty ristiriitainen syytekirjelmä); e) tuomioistuin on asettanut syyttäjälle uuden yhden kuukauden määräajan näiden ’olennaisia menettelysääntöjä’ koskevien rikkomusten korjaamiseksi; f) syyttäjä ei ole korjannut näitä ’olennaisia menettelysääntöjä’ koskevia

rikkomuksia' asetetun määräajan kuluessa – jolloin ensimmäisen kolmen kuukauden määräajan kuluessa tehtyjen rikkomusten ja uuden yhden kuukauden määräajan kuluessa tapahtuneen rikkomusten korjaamatta jättämisen voidaan katsoa johtuvan sekä syyttäjistä (syyttäjä ei ole korjannut syytekirjelmän ristiriitaisuuksia ja on suurimman osan määräajasta jättänyt ryhtymättä mihinkään toimenpiteisiin) että puolustuksesta (puolustus on rikkonut velvollisuutta edistää syytteen tiedoksiantoa ja oikeutta tutustua asiaan liittyvään tutkinta-aineistoon vetoamalla epäillyn sairaalahoitoon ja asianajajien muihin ammatillisiin velvoitteisiin), ja g) menettelyn kohteena olevalle henkilölle on muodostunut subjektiivinen oikeus rikosoikeudellisen menettelyn lopettamiseen, koska 'olennaisia menettelysääntöjä koskevia rikkomuksia' ei ole korjattu sitä varten asetetussa määräajassa?

- 2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan kieltävästi, mitä osaa edellä mainitusta oikeudellisesta järjestelmästä kansallisen tuomioistuimen olisi jätettävä soveltamatta unionin oikeuden tehokkaan soveltamisen varmistamiseksi: a) rikosoikeudellisen menettelyn lopettaminen yhden kuukauden määräajan umpeuduttua, b) edellä mainittujen puutteiden luokittelu 'olennaisia menettelysääntöjä koskeviksi rikkomuksiksi' tai c) edellä esitetyn [ensimmäisen kysymyksen g kohdan mukaisesti] muodostuneen subjektiivisen oikeuden suojaaminen – jos rikkomus voidaan korjata tehokkaasti tuomioistuinmenettelyssä?
- a) Onko päätös olla soveltamatta kansallista lainsäädäntöä, joka edellyttää rikosoikeudellisen menettelyn lopettamista, sidoksissa siihen, että
- i) syyttäjälle asetetaan 'olennaisia menettelysääntöjä koskevan rikkomuksen' korjaamiseksi uusi määräaika, joka vastaa täsmälleen aikaa, jonka syyttäjä oli korjaamiseen objektiivisesti kykenemätön puolustuksesta johtuvien esteiden vuoksi
 - ii) tuomioistuin toteaa i kohdan tapauksessa, että kyseiset esteet ovat aiheutuneet 'oikeuden väärinkäytön' vuoksi, ja
 - iii) jos toisen kysymyksen a kohdan i alakohtaan vastataan kieltävästi, tuomioistuin toteaa, että kansallinen oikeus antaa riittävät takeet menettelyn valmisteluvaiheen päättämiseksi asianmukaisessa määräajassa?
- b) Onko päätös olla soveltamatta kansallisessa oikeudessa vahvistettua edellä mainittujen puutteiden luokitusta 'olennaisia menettelysääntöjä koskevaksi rikkomukseksi' unionin oikeuden mukainen, tarkemmin sanottuna:
- i) Olisiko [direktiivin 2012/13] 6 artiklan 3 kohdassa vahvistettu puolustuksen oikeus saada syytteestä yksityiskohtaista tietoa taattu riittävästi,
 - jos nämä tiedot saadaan sen jälkeen kun syytekirjelmä on tosiasiallisesti toimitettu tuomioistuimeen mutta ennen kuin tuomioistuin on tutkinut sen ja kun aikaisempaan ajankohtana, kun syytekirjelmää ei vielä ollut toimitettu tuomioistuimeen, puolustukselle oli toimitettu kaikki tiedot rikosepäilyn olennaisista seikoista (koskee syytettyä Milko Hristovia)
 - jos toisen kysymyksen b kohdan i alakohdan ensimmäiseen luetelmakohtaan vastataan myöntävästi – jos nämä tiedot toimitetaan sen jälkeen kun syytekirjelmä on tosiasiallisesti toimitettu tuomioistuimeen mutta ennen kuin tuomioistuin on tutkinut sen ja jos puolustus on saanut aiemmassa vaiheessa osittaista tietoa rikosepäilyn olennaisista seikoista, kun syytekirjelmää ei vielä ollut toimitettu tuomioistuimeen, missä yhteydessä vain osittaisten tietojen toimittaminen on johtunut puolustukseen liittyvistä esteistä (koskee syytettyjä Kolev ja Kostadinov), ja
 - jos tällaisissa tiedoissa on ristiriitaisuuksia lajusvaatimusten konkreettisen ilmaisun osalta (teonkuvauksessa väitetään aluksi, että joku toinen syytettyistä olisi nimenomaisesti vaatinut lahjuksia ja että syytetty Hristov puolestaan osoitti tyytymättömyyttään kasvoneleihin, kun tullitarkastuksen kohteena ollut henkilö oli tarjonnut liian vähän rahaa, ja toisaalta teonkuvauksessa väitetään sittemmin, että syytetty Hristov oli vaatinut lahjuksia sanallisesti ja konkreettisesti)?

- ii) Olisiko direktiivin 2012/13 7 artiklan 3 kohdassa vahvistettu oikeus saada tutustua aineistoon 'viimeistään silloin, kun syytteen tosiseikat saatetaan tuomioistuimen arvioitaviksi' taattu riittävästi pääasian oikeudenkäynnissä, kun puolustukselle annettiin oikeus tutustua asiaan liittyvän aineiston olennaisiin osiin aiempänä ajankohtana ja sille annettiin myös mahdollisuus tutustua asiakirjoihin, mutta se ei käyttänyt tätä mahdollisuutta ilmaantuneiden esteiden (sairastuminen, ammatilliset velvoitteet) vuoksi ja siksi, että kansallisessa oikeudessa edellytetään, että kutsu tutustua asiakirjoihin esitetään vähintään kolme päivää aikaisemmin? Onko esteiden poistumisen jälkeen myönnettävä toinen tutustumismahdollisuus kolmen päivän määräaikaan noudattaen? Onko tutkittava, ovatko mainitut esteet olleet objektiivisesti olemassa vai ovatko ne oikeuden väärinkäyttöä?
- iii) Onko direktiivin [2012/13] 6 artiklan 3 kohdassa ja 7 artiklan 3 kohdassa säädetyllä oikeudellisella vaatimuksella 'viimeistään silloin, kun syytteen tosiseikat saatetaan tuomioistuimen arvioitaviksi' sama merkitys molemmissa säännöksissä? Mikä merkitys on tällä vaatimuksella – ennen kuin syytekirjelmä on tosiasiallisesti saatettu tuomioistuimen tutkittavaksi tai viimeistään silloin, kun se saatetaan tuomioistuimen tutkittavaksi, tai sen jälkeen kun se on saatettu tuomioistuimen tutkittavaksi mutta ennen kuin tuomioistuin on ryhtynyt toimenpiteisiin syytekirjelmän tutkimiseksi?
- iv) Onko lakisääteisellä vaatimuksella, jonka mukaan puolustukselle on annettava tietoja syytteestä ja oikeus tutustua asiaa koskevaan aineistoon, jotta direktiivin 2012/13 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 2 ja 3 kohdan mukainen 'puolustautumisoikeuden tehokas käyttö' ja 'menettelyn oikeudenmukaisuus' voidaan taata, sama merkitys molemmissa säännöksissä? Täytyisikö tämä vaatimus,
- jos yksityiskohtaiset tiedot syytteestä on toimitettu puolustukselle sen jälkeen kun syytekirjelmä on toimitettu tuomioistuimeen mutta ennen kuin tuomioistuin on ryhtynyt toimiin sen tutkimiseksi ja jos puolustukselle on annettu riittävä määräaika valmistelevia toimia varten tilanteessa, jossa syytetä koskevat epätäydelliset ja osittaiset tiedot annettiin käyttöön aikaisempänä ajankohtana
 - jos puolustus saisi tutustua kaikkiin asiakirjoihin sen jälkeen kun syytekirjelmä on toimitettu tuomioistuimeen mutta ennen kuin sen tutkimiseksi on ryhdytty toimenpiteisiin ja jos puolustukselle annettaisiin riittävä määräaika valmistelevia toimia varten tilanteessa, jossa puolustus sai aikaisemmassa vaiheessa mahdollisuuden tutustua valtaosaan asiaan liittyvästä aineistosta, ja
 - jos tuomioistuin ryhtyisi toimenpiteisiin taatakseen, että puolustuksen kaikilla huomautuksilla, jotka tämä antaa saatuaan yksityiskohtaiset tiedot syytekirjelmästä ja asiaan liittyvästä aineistosta, on sama vaikutus kuin niillä olisi ollut, jos ne olisi esitetty syyttäjälle ennen kuin syytekirjelmä toimitettiin tuomioistuimeen?
- v) Taataanko direktiivin 2012/13 6 artiklan 1 ja 4 kohdan mukainen 'menettelyn oikeudenmukaisuus' ja 6 artiklan 1 kohdan mukainen 'puolustautumisoikeuden tehokas käyttö', jos tuomioistuin päättää käynnistää tuomioistuinmenettelyn lopullisesta syytteestä, joka sisältää lahjusvaatimuksen ilmaisuun liittyviä ristiriitaisuuksia, mutta jos tuomioistuin antaa myöhemmin syyttäjälle mahdollisuuden korjata ristiriitaisuudet ja mahdollistaa sen, että asianosaiset voivat käyttää täysimääräisesti niitä oikeuksia, jotka heillä olisi ollut, jos tuomioistuimeen toimitettu syytekirjelmä ei olisi sisältänyt tällaisia ristiriitaisuuksia?
- vi) Onko direktiivin 2013/48 3 artiklan 1 kohdassa vahvistettu oikeus käyttää avustajaa taattu riittävästi, jos rikostutkinnan aikana avustajalle annetaan mahdollisuus olla läsnä saadakseen tietoa rikosepäilystä tai väliaikaisesta syytteestä ja voidakseen tutustua perusteellisesti kaikkeen asiaan liittyvään aineistoon mutta jos hän jätti tulematta paikalle ammatillisten velvoitteidensa vuoksi ja siksi, että kansallisen oikeuden mukaan kutsu asianosaisen kuulemiseksi on esitettävä vähintään kolmea päivää aikaisemmin? Onko

tällaisten velvoitteiden poistumisen jälkeen annettava uusi vähintään kolmen päivän määräaika? Onko tarkistettava, onko poissaolon syy perusteltu tai onko kyse oikeuden väärinkäytöstä?

- vii) Olisiko direktiivin 2013/48 3 artiklan 1 kohdassa vahvistetun, avustajan käyttämistä rikostutkinnassa koskevan oikeuden rikkomisella vaikutusta 'puolustautumisoikeuksien tosiasialliselle ja tehokkaalle käytölle', kun tuomioistuin syytekirjelmän saatuaan antaa avustajalle oikeuden tutustua kaikilta osin lopulliseen ja yksityiskohtaiseen syytteesen sekä kaikkeen asiaan liittyvään aineistoon ja lopuksi ryhtyy toimenpiteisiin taatakseen, että kaikilla huomautuksilla, jotka avustaja on yksityiskohtaiseen syytteesen ja kaikkeen asiaan liittyvään aineistoon tutustuttuaan esittänyt, on sama kuin olisi ollut niillä huomautuksilla, jotka hän olisi esittänyt syyttäjälle ennen syytekirjelmän toimittamista tuomioistuimeen?
- c) Onko rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevan henkilön eduksi muodostunut subjektiivinen oikeus menettelyn lopettamiseen (edellä esitetyin edellytyksin) unionin oikeuden mukainen, vaikka on mahdollista, että syyttäjän korjaamatta jättämä 'olennaisia menettelysääntöjä koskeva rikkomus' voitaisiin korjata kaikilta osin tuomioistuimen tuomioistuinmenettelyssä toteuttamalla toimenpiteillä, jolloin syytetyn oikeudellinen tilanne olisi lopulta sama kuin se, joka syytetyllä olisi ollut, jos rikkomus olisi korjattu oikea-aikaisesti?
- 3) Voidaanko soveltaa suotuisampia kansallisia säännöksiä, jotka koskevat asian käsittelyä kohtuullisessa ajassa, oikeutta tietojen saamiseen sekä oikeutta käyttää avustajaa, jos ne yhdessä muiden olosuhteiden kanssa (ensimmäisessä kysymyksessä esitetystä menettelyssä) johtaisivat rikosoikeudellisen menettelyn lopettamiseen?
- 4) Onko direktiivin 2013/48 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kansallinen tuomioistuin voi sen nojalla sulkea pois tuomioistuinmenettelystä avustajan, joka on edustanut kahta rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevaa henkilöä, joista yksi on antanut tosiseikoista lausunnon, jolla on vaikutusta toisen etuihin, kun tämä itse ei ole antanut asiasta lausuntoa?

Jos kysymykseen vastataan myöntävästi, takaisiko tuomioistuin oikeuden käyttää avustajaa direktiivin 2013/48 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti, jos se – sallittuaan ensin avustajan, joka edustaa samanaikaisesti kahta rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevaa henkilöä, joiden edut ovat keskenään ristiriidassa, osallistua tuomioistuinmenettelyyn – nimeäisi molemmille henkilöille uuden, eri avustajan?"

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavia huomautuksia

- 45 On ensiksi huomattava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi 28.9.2016 antamassaan ja unionin tuomioistuimelle 25.10.2016 ilmoitetussa päätöksessään, että yksi pääasian syytetyistä, Milko Hristov, oli kuollut, ja että se oli näin ollen määrännyt häntä vastaan aloitetun rikosoikeudellisen menettelyn lopettamisesta.
- 46 Sekä SEUT 267 artiklan sanamuodon että rakenteen perusteella ennakkoratkaisumenettely edellyttää, että kansallisessa tuomioistuimessa on todella vireillä riita-asia, jossa tämän on annettava ratkaisu, jossa otetaan huomioon unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisuasiassa antama tuomio (tuomio 13.9.2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, 24 kohta).
- 47 Näin ollen esitettyihin kysymyksiin ei ole tarpeen vastata siltä osin kuin ne liittyvät Hristovin tilanteeseen.

48 Tämän tultua täsmennetyksi neljä esitettyä kysymystä ja niiden alakysymykset, jotka ovat osittain päällekkäisiä, voidaan ryhmitellä kolmeksi kokonaisuudeksi. Ensimmäinen, toinen ja kolmas kysymys ja niiden alakysymykset on ymmärrettävä siten, että ne koskevat ensiksi sitä, onko unionin oikeus, erityisesti SEUT 325 artikla, esteenä rikosprosessikoodeksin 368 ja 369 §:n kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, sekä sitä, mitä johtopäätöksiä on tehtävä tämän säännösten mahdollisesta yhteensopimattomuudesta unionin oikeuden kanssa, ja toiseksi oikeutta saada tietoja syytteestä ja oikeutta tutustua asiaan liittyvään aineistoon. Kolmanneksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii neljännessä kysymyksessään avustajan käyttämistä koskevan oikeuden ulottuvuutta pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa.

SEUT 325 artiklasta johtuvat velvollisuudet

49 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy ensimmäisellä, toisella ja kolmannella kysymyksellään ennen kaikkea, onko – siltä osin kuin kyse on tullirikoksista – SEUT 325 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä rikosprosessikoodeksin 368 ja 369 §:n kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, joka sisältää menettelysäännöt rikosoikeudellisen menettelyn lopettamiseksi. Jos vastaus on myöntävä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, mitä johtopäätöksiä on tehtävä tämän EUT-sopimuksen määräyksen ja tämän säännösten yhteensopimattomuudesta.

50 Näihin kysymyksiin vastaamiseksi on todettava, että SEUT 325 artiklan 1 kohdassa asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus suojata unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä ja muulta laittomalta toiminnalta toimenpiteillä, jotka ovat tehokkaita ja joilla on ennaltaehkäisevä vaikutus (ks. vastaavasti tuomio 8.9.2015, Taricco ym., C-105/14, EU:C:2015:555, 37 kohta ja tuomio 5.12.2017, M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, 30 kohta).

51 Unionin omiin varoihin kuuluvat yhteisestä tullitariffista kertyvät maksut päätöksen 2007/436 2 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan. Näistä maksuista peräisin olevien tulojen kantaminen ja vastaavien varojen tulouttaminen unionin talousarvioon liittyvät siis suoraan toisiinsa. Kaikista puutteista ensiksi mainittujen kantamisessa aiheutuu mahdollisesti jälkimmäisten määrän väheneminen (ks. analogisesti tuomio 5.12.2017, M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

52 Unionin taloudellisten etujen suojaamisen varmistamiseksi jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, joilla taataan tullien tehokas ja täysimääräinen kantaminen, mikä edellyttää, että tullitarkastukset on voitava toteuttaa asianmukaisesti.

53 SEUT 325 artiklan 1 kohdan määräyksistä käy ilmi, että jäsenvaltioiden on tätä varten säädettävä tehokkaista ja ennaltaehkäisevistä seuraamuksista unionin tullilainsäädännön rikkomisen varalta. Lisäksi jäsenvaltioiden velvollisuudesta säätää tehokkaita, varottavia ja oikeasuhteisia seuraamuksia tällaisen tilanteen varalta säädettiin asetuksen N:o 450/2008 21 artiklan 1 kohdassa ja säädetään nykyisin asetuksen N:o 952/2013 42 artiklan 1 kohdassa.

54 Vaikka jäsenvaltioilla on vapaus valita sovellettavat seuraamukset, jotka voivat olla hallinnollisia tai rikosoikeudellisia seuraamuksia tai niiden molempien yhdistelmä, niiden on kuitenkin huolehdittava siitä, että unionin taloudellisiin etuihin tullialalla kohdistuvasta törkeästä petoksesta ja muusta törkeästä laittomasta toiminnasta voidaan rangaista rikosoikeudellisilla seuraamuksilla, jotka ovat tehokkaita ja ennaltaehkäiseviä (ks. vastaavasti tuomio 5.12.2017, M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, 33–35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; tuomio 20.3.2018, Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, 20 kohta ja tuomio 2.5.2018, Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, 34 ja 35 kohta).

55 Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että rikosoikeudellisen menettelyn säännöillä mahdollistetaan tällaisiin toimiin liittyvien rikosten tehokas rankaiseminen.

- 56 Tässä tapauksessa pääasiassa syytettynä olevia henkilöitä syytetään siitä, että he ovat osallistuneet järjestäytyneeseen rikollisryhmään yli vuoden ajan ja vaatineet Bulgarian ja Turkin välisen rajan ylittäviltä henkilöiltä lahjuksia sitä vastaan, että he eivät suorita tullitarkastusta eivätkä mainitse todettuja sääntöjenvastaisuuksia asianomaisissa asiakirjoissa, sekä Kostadinovin osalta näin kerättyjen lahjusten salaamisesta.
- 57 Nämä toimet, joita ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin luonnehtii tullisääntöjen järjestelmälliseksi ja jatketuksi rikkomiseksi ja jotka Bulgarian lainsäädännön mukaan ovat rikoksia, joista on määrättävä vankeusrangaistus, jonka enimmäiskesto on tapauksen mukaan jopa kuusi tai kymmenen vuotta, ovat omiaan estämään tullien kantamisen. Jollei kyseisen tuomioistuimen suorittamasta tosiseikkojen arvioinnista muuta johdu, nämä toimet voitaisiin luokitella törkeäksi petokseksi tai muuksi törkeäksi lainvastaiseksi toiminnaksi, joka vahingoittaa unionin taloudellisia etuja SEUT 325 artiklan 1 kohdan mukaan.
- 58 Kyseinen tuomioistuin ei – kuten eivät ennakkoratkaisumenettelyyn osallistuneet osapuoletkaan – ole kyseenalaistanut kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen seuraamusten tehokasta ja ennaltaehkäisevää tai varoittavaa vaikutusta.
- 59 On kuitenkin vielä tarkistettava, etteivät rikosprosessikoodeksin 368 ja 369 §:ssä vahvistetut säännöt ole omiaan estämään sitä, että törkeästä petoksesta tai muusta törkeästä lainvastaisesta toiminnasta määrätään tehokkaita seuraamuksia SEUT 325 artiklan 1 kohdan mukaisesti.
- 60 Tältä osin ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että kansallisen tuomioistuimen on mainittujen 368 ja 369 §:n mukaisesti rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevan henkilön vaatimuksesta määrättävä mainitun menettelyn lopettamisesta, jos syyttäjä ei kahden kuukauden määräajan, jota on pidennetty kolmen ja puolen kuukauden ja yhden kuukauden määräajoilla, päätyttyä ole päättänyt tutkintaa ja tarvittaessa laatinut mainitun tutkintavaiheen syytekohtia ja antanut niitä tiedoksi puolustukselle, antanut tälle oikeutta tutustua aineistoon ja toimittanut syytekirjelmää tuomioistuimelle tai jos hän on tässä yhteydessä syyllistynyt Bulgarian lainsäädännössä tarkoitettuun olennaisten menettelysääntöjen rikkomiseen, jota hän ei ole korjannut näissä määräajoissa. Jos mainituissa 368 ja 369 §:ssä asetetut edellytykset täyttyvät, rikosoikeudellisen menettelyn lopettaminen on oikeudellisesti pakottava menettelytoimi siten, että tuomioistuin on velvollinen määräämään siitä. Lopettamisesta ei myöskään voi valittaa, ja se on luonteeltaan lopullinen.
- 61 Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen perusteella näyttää siltä, että tuomioistuin ei voi yksittäistapauksen erityisten olosuhteiden perusteella, esimerkiksi asian monitahoisuuden ja asianosaisten käyttäytymisen vuoksi, pidentää näin säädettyjä määräaikoja eikä käsitellä asian asiakysymystä eikä, kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on ajatellut, korjata itse valmisteluvaiheessa tehtyjä olennaisten menettelysääntöjen rikkomisia myöskään tilanteessa, jossa näiden rikkomisten puolustautumisoikeuksia vahingoittava vaikutus voitaisiin korjata toteuttamalla asianmukaiset toimenpiteet tuomioistuinvaiheessa.
- 62 Erityisesti ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen perusteella vaikuttaa siltä, että esteet, joita puolustus asettaa tutkintavaiheen syytekohtien ja asiakirjojen tiedoksiannolle, mukaan lukien sen mahdolliset viivytystoimet, eivät estä syyttäjälle tutkinnan päättämistä ja syytteen tuomioistuimeen toimittamista varten asetettujen kolmen ja puolen kuukauden ja yhden kuukauden määräajan kulumista rikosprosessikoodeksin 369 §:n mukaisesti ja että ne voivat johtaa rikosoikeudellisen menettelyn lopettamiseen, joka estää syytemenettelyn jatkamisen ja uudet syytetoimet.
- 63 Näin ollen on todettava, että pääasiassa kyseessä oleva säännöstö on omiaan rajoittamaan rikosoikeudellisten menettelyjen tehokkuutta ja vaikeuttamaan sitä, että unionin taloudellisia etuja vahingoittavasta törkeästä petoksesta tai muusta törkeästä lainvastaisesta toiminnasta määrätään tehokkaita seuraamuksia, mikä on ristiriidassa SEUT 325 artiklan 1 kohdan kanssa.

- 64 Siltä osin kuin kyse on SEUT 325 artiklan 1 kohdan tällaisen tulkinnan seurauksista, on palautettava mieleen, että tässä artiklassa asetetaan jäsenvaltioille täsmällisiä tulosta koskevia velvollisuuksia, joihin ei siinä määrättyjen sääntöjen soveltamisen osalta liity minkäänlaista ehtoa (tuomio 5.12.2017, M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 65 Ensi sijassa kansallisen lainsäätäjän tehtävänä on toteuttaa tarvittavat toimenpiteet näiden velvollisuuksien täyttämiseksi. Sen on siis tarvittaessa muutettava säännöstöään ja taettava, että unionin taloudellisia etuja vahingoittaviin rikoksiin sovellettavaa menettelyllistä järjestelmää ei suunnitella siten, että se aiheuttaa ominaispiirteidensä vuoksi systeemisen riskin siitä, että tällaisista rikollisista teoista ei määrätä rangaistuksia. Lainsäätäjän on lisäksi varmistettava rikosoikeudellisten menettelyiden kohteena olevien henkilöiden perusoikeuksien suoja.
- 66 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on puolestaan ilman, että sen olisi odotettava kyseisen kansallisen säännösten muuttamista lainsäädäntöiteitse tai muussa perustuslaissa säädettyssä menettelyssä, annettava näille velvollisuuksille täysi vaikutus tulkitsemalla tätä säännöstöä mahdollisimman pitkälle SEUT 325 artiklan 1 kohdan valossa, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä tulkinnut, tai jättämällä tarvittaessa soveltamatta tätä säännöstöä (ks. vastaavasti tuomio 8.9.2015, Taricco ym., C-105/14, EU:C:2015:555, 49 kohta).
- 67 Siinä tapauksessa, että – kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin näyttää katsovan – kyseessä olevien velvollisuuksien täyttämiseksi on ajateltavissa useita toimenpiteitä, tämän tuomioistuimen asiana on ratkaista, mitä näistä toimenpiteistä se soveltaa. Sen on erityisesti päätettävä, onko tätä varten sivuutettava kaikki rikosprosessikoodeksin 368 ja 369 §:ään sisältyvät säännökset, onko pidennettävä syyttäjälle näissä pykälissä menettelyn valmisteluvaiheen päättämiseksi ja tässä vaiheessa mahdollisesti tehtyjen sääntöjenvastaisuuksien korjaamiseksi asetettuja määräaikoja, ja onko sen siinä tapauksessa, että syyttäjä on toimittanut sille syytekirjelmän mainituissa määräajoissa, aloitettava menettelyn tuomioistuinvaihe ja korjattava sääntöjenvastaisuudet itse. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuin on tältä osin kuitenkin huolehdittava siitä, että menettelyn eri vaiheissa päästään yli puolustuksen sellaisista toimista, joilla puolustus asettaa tahallaan esteitä menettelyn moitteettomalle kululle ja etenemiselle ja käyttää näin menettelyä väärin.
- 68 Tässä yhteydessä, ja kun otetaan huomioon, että pääasiassa kyseessä olevat rikosoikeudelliset menettelyt merkitsevät muun muassa SEUT 325 artiklan 1 kohdan ja näin ollen unionin oikeuden soveltamista perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun tavoin (ks. analogisesti tuomio 20.3.2018, Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, 21 kohta), ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on myös huolehdittava siitä, että pääasiassa rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevien henkilöiden perusoikeuskirjassa taattuja perusoikeuksia kunnioitetaan. Täten velvollisuus taata unionin varojen tehokas kantaminen ei voi johtaa ristiriitaan näiden oikeuksien kunnioittamisen kanssa (ks. vastaavasti tuomio 29.3.2012, Belvedere Costruzioni, C-500/10, EU:C:2012:186, 23 kohta ja tuomio 5.12.2017, M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, 46 ja 52 kohta).
- 69 Erityisesti siltä osin kuin kyse on rikosoikeudellisen menettelyn kulusta, mainitun tuomioistuimen on ensiksi toteuttava perusoikeuskirjan 48 artiklan 2 kohdassa taattujen puolustautumisoikeuksien, erityisesti oikeuden saada tietoja syytteestä ja oikeuden tutustua menettelyyn liittyvään aineistoon, kunnioittamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Koska nämä oikeudet ovat tarkemmin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toisen kysymyskokonaisuuden kohteena, viitataan tämän tuomion 78–100 kohtaan.
- 70 Toiseksi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on, kun se päättää tässä tapauksessa sovellettavista toimenpiteistä SEUT 325 artiklan 1 kohdan täyden oikeusvaikutuksen takaamiseksi, huolehdittava syytettyjen oikeudesta oikeudenkäyntiin kohtuullisessa ajassa.

- 71 Tältä osin on korostettava, että tämä oikeus on unionin oikeuden yleinen periaate (ks. vastaavasti tuomio 17.12.1998, Baustahlgewebe v. komissio, C-185/95 P, EU:C:1998:608, 21 kohta), joka on vahvistettu ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn, Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa ja perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa siltä osin kuin kyse on tuomioistuinmenettelystä. Rikosasioissa tätä oikeutta on kunnioitettava paitsi tuomioistuinmenettelyssä myös valmistelevalle tutkintavaiheelle siitä hetkestä alkaen, jolloin asianomaiseen henkilöön kohdistetaan rikosepäily tai syyte (ks. analogisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 15.7.2002, *Affaire stratégies et communications* ja *Dumoulin v. Belgia*, CE:ECHR:2002:0715JUD003737097, 39 kohta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 10.9.2010, *McFarlane v. Irlanti*, CE:ECHR:2010:0910JUD003133306, 143 kohta).
- 72 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan menettelyn keston kohtuullisuutta ei voida määrittellä tarkan abstraktisesti määritellyn enimmäiskeston avulla. Sitä on arvioitava kunkin asian kaikkien olosuhteiden perusteella niin, että huomioon otetaan erityisesti oikeusriidan merkitys asianomaiselle, asian monimutkaisuus ja se, miten toimivaltaiset viranomaiset ja asianosaiset ovat toimineet menettelyn kuluessa; asian monimutkaisuudella tai puolustuksen viivästystä aiheuttavalla menettelyllä voidaan perustella oikeudenkäynnin ensi näkemältä liian pitkää kestoja (ks. vastaavasti tuomio 26.11.2013, *Groupe Gascogne v. komissio*, C-58/12 P, EU:C:2013:770, 85 ja 86 kohta ja tuomio 14.6.2016, *Marchiani v. parlamentti*, C-566/14 P, EU:C:2016:437, 99 ja 100 kohta).
- 73 Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 91 kohdassa, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on ratkaistava, onko tässä tapauksessa kunnioitettu asianomaisten oikeutta oikeudenkäyntiin kohtuullisessa ajassa, ja otettava huomioon paitsi se, että pääasian tutkinta koskee kahdeksaa henkilöä, joita syytetään osallistumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään, jonka lainvastaiset teot kestivät vähän yli vuoden, myös se mahdollinen seikka, että aiheutuneet viivästykset voivat osittain johtua puolustuksen toiminnasta.
- 74 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on myös määrittää, mitä konkreettisia toimenpiteitä on toteuttava tämän oikeuden kunnioittamisen takaamiseksi, ja sen on otettava tällöin huomioon kaikki sen kansallisen lainsäädännön tarjoamat menettelylliset keinot kokonaisuutena tarkasteltuna ja unionin oikeuden valossa tulkittuna. Siinä tapauksessa, että – kuten edellä 67 kohdassa on todettu – on ajateltavissa useita ratkaisuja täyden vaikutuksen antamiseksi SEUT 325 artiklan 1 kohdasta johtuville velvollisuuksille, mainitun tuomioistuimen on valittava näistä eri ratkaisuista ne, jotka tässä tapauksessa mahdollistavat kyseessä olevan perusoikeuden takaamisen.
- 75 On vielä korostettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei voi määrätä rikosoikeudellisen menettelyn lopettamisesta pääasiassa kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti pelkästään sillä perusteella, että lopettaminen olisi menettelyn kohteena olevien henkilöiden kannalta väitetyt edullisin ratkaisu siltä osin kuin kyse on heidän oikeudestaan oikeudenkäyntiin kohtuullisessa ajassa ja heidän puolustautumisoikeuksistaan. Vaikka kansalliset tuomioistuimet saavat soveltaa perusoikeuksien suojaa koskevia kansallisia standardeja, edellytyksenä on, ettei tämä soveltaminen vaaranna erityisesti unionin oikeuden ensisijaisuutta, yhtenäisyyttä ja tehokkuutta (ks. vastaavasti tuomio 5.12.2017, *M.A.S. ja M.B.*, C-42/17, EU:C:2017:936, 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 76 Edellä esitetyn valossa SEUT 325 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla otetaan käyttöön rikosprosessikoodeksin 368 ja 369 §:ssä säädetyn kaltainen rikosoikeudellisen menettelyn lopettamismenettely, siltä osin kuin tätä säännöstöä sovelletaan menettelyissä, jotka on aloitettu tapauksissa, joissa on kyse unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvasta törkeästä petoksesta ja muusta törkeästä laittomasta toiminnasta tullialalla. Kansallisen tuomioistuimen on annettava SEUT 325 artiklan 1 kohdalle täysi oikeusvaikutus jättämällä tarvittaessa soveltamatta kyseistä säännöstöä ja samalla huolehdittava siitä, että menettelyn kohteena olevien henkilöiden perusoikeuksia kunnioitetaan.

Direktiivin 2012/13 mukainen oikeus saada tietoja syytteestä ja oikeus saada tutustua asiaan liittyvään aineistoon

- 77 Todettakoon aivan ensiksi, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää direktiivin 2012/13 säännösten ja direktiivin 2013/48 erään säännöksen tulkittamista siltä osin kuin kyse on rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevan henkilön ja hänen avustajansa oikeudesta saada tietoja syytteestä ja oikeudesta saada tutustua asiaan liittyvään aineistoon. Koska kyseiseen toiseen direktiiviin ei kuitenkaan, toisin kuin ensiksi mainittuun, sisälly erityistä säännöstä näistä oikeuksista, on syytä tulkita tältä osin ainoastaan direktiiviä 2012/13.
- 78 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy toisella ja kolmannella kysymyksellään ennen kaikkea ensiksi, onko direktiivin 2012/13 6 artiklan 3 kohtaa tulkittava siten, että oikeutta saada tietoja syytteestä kunnioitetaan tilanteessa, jossa yksityiskohtaiset tiedot syytteestä annetaan tiedoksi puolustukselle vasta sen jälkeen, kun syytekirjelmä on jätetty tuomioistuimeen, mutta ennen kuin tämä aloittaa syytteen asiasisällön tutkimisen ja ennen kuin kontradiktorinen käsittely tuomioistuimessa alkaa.
- 79 Sama tuomioistuin kysyy toiseksi unionin tuomioistuimelta, onko kyseisen direktiivin 7 artiklan 3 kohtaa tulkittava siten, että siinä säädetty oikeus tutustua asiaan liittyvään aineistoon on taattu, kun toimivaltaiset viranomaiset ovat antaneet puolustukselle mahdollisuuden tutustua aineistoon rikosoikeudellisen menettelyn valmisteluvaiheessa, vaikka puolustus ei ole kyennyt käyttämään tätä mahdollisuutta. Jos tähän vastataan kieltävästi, se kysyy, kunnioitetaanko tätä oikeutta tilanteessa, jossa puolustukselle annetaan uusi mahdollisuus tutustua aineistoon sen jälkeen, kun syytekirjelmä on jätetty tuomioistuimeen mutta ennen kuin tämä aloittaa syytteen asiasisällön tutkimisen ja ennen kuin kontradiktorinen käsittely tuomioistuimessa tosiasiallisesti alkaa.
- 80 Kolmanneksi sen varalta, että edellä esitettyihin kysymyksiin vastataan kieltäväksi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, onko kyseessä olevat oikeuden loukkaukset mahdollista korjata menettelyn tuomioistuinvaiheessa.
- 81 Vaikka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on ratkaistava, onko direktiivin 2012/13 säännöksiä noudatettu pääasiassa ja mitä erityisiä toimenpiteitä on tarvittaessa toteutettava tätä varten, unionin tuomioistuimen on kuitenkin esitettävä sille objektiiviset seikat, joiden on ohjattava tällaista arviointia.
- 82 Tätä varten on huomattava, että kuten direktiivin johdanto-osan 14 perustelukappaleessa ja 1 artiklassa todetaan, direktiivin tarkoituksena on säätää epäiltyjen tai syytettyjen tiedonsaantioikeutta koskevista vähimmäissäännöistä.
- 83 Direktiivin 6 artiklan 3 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että syytteestä annetaan syytetylle yksityiskohtaiset tiedot, mukaan luettuna rikoksen luonne ja oikeudellinen luokittelu sekä syytetyn osallisuuden luonne. Direktiivin 7 artiklan 2 kohdassa lisätään, että epäillyn ja syytetyn tai heidän avustajansa on voitava tutustua toimivaltaisten viranomaisten hallussa olevaan todistusaineistoon, joka puhuu epäillyn tai syytetyn puolesta tai häntä vastaan.
- 84 Ajankohdasta, jolloin tiedoksiannon ja tutustumisen on tapahduttava, direktiivin 2012/13 6 artiklan 3 kohdassa säädetään vain, että tiedoksiannon on tapahduttava ”viimeistään sen jälkeen, kun syytteen tosiseikat on saatettu tuomioistuimen arvioitaviksi”, ja 7 artiklan 3 kohdassa vain, että tutustumisoikeus on myönnettävä ”hyvissä ajoin, jotta puolustautumisoikeutta voidaan käyttää tehokkaasti, ja viimeistään silloin, kun syytteen tosiseikat saatetaan tuomioistuimen arvioitaviksi”.
- 85 Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 98 kohdassa, näissä säännöksissä ei viitata tarkkaan ajankohtaan tältä osin.

- 86 Näiden säännösten eri kieliversioiden sanamuodosta ei voida yksiselitteisesti päätellä, minä ajankohtana viimeistään syytettä koskevien yksityiskohtaisten tietojen tiedoksiannon ja aineistoon tutustumisen on voitava tapahtua. Eräissä näistä versioista – kuten ranskan ja hollannin kieliversioissa – kyseisten säännösten voidaan tulkita viittaavan joko ajankohtaan, jolloin asia saatetaan sen tuomioistuimen käsiteltäväksi, joka on toimivaltainen tutkimaan syytteen asiasisällön, ja menettely siellä aloitetaan, tai, kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 100 kohdassa, ajankohtaan, jona päätösneuvottelut alkavat. Sen sijaan muissa kieliversioissa, kuten saksankielisessä, viitataan ajankohtaan, jolloin syytekirjelmä jätetään tuomioistuimeen. Samoin esimerkiksi englannin- ja italiankielisissä versioissa viitataan ajankohtaan, jona syytteen asiasisältö saatetaan tuomioistuimen arvioitaviksi.
- 87 Näin ollen mainittuja säännöksiä on tulkittava niiden asiayhteyden ja päämäärän valossa (ks. vastaavasti tuomio 20.12.2017, Espanja v. neuvosto, C-521/15, EU:C:2017:982, 158 kohta).
- 88 Tältä osin direktiivin 2012/13 johdanto-osan 10 ja 14 perustelukappaleesta käy ilmi, että sillä pyritään tiedonsaantia rikosoikeudellisissa menettelyissä koskevia yhteisiä vähimmäissääntöjä antamalla lisäämään jäsenvaltioiden keskinäistä luottamusta toistensa rikosoikeusjärjestelmiin. Kuten tässä direktiivin johdanto-osan 14 perustelukappaleessa ja sen 41 perustelukappaleessa todetaan, sen perustana ovat tässä tarkoituksessa erityisesti perusoikeuskirjan 47 ja 48 artiklassa määrätyt oikeudet ja sillä pyritään edistämään näitä oikeuksia.
- 89 Näin ollen – kuten direktiivin johdanto-osan 27 ja 28 perustelukappaleessa ja sen 6 ja 7 artiklassa itsessään todetaan – 6 ja 7 artiklan nimenomainen päämäärä on turvata puolustautumisoikeuksien tehokas käyttö ja menettelyn oikeudenmukaisuus (ks. vastaavasti kyseisen 6 artiklan osalta tuomio 22.3.2017, Tranca ym., C-124/16, C-188/16 ja C-213/16, EU:C:2017:228, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 90 Tämä päämäärä edellyttää, että rikosoikeudellisen menettelyn kohteena oleva henkilö saa yksityiskohtaiset tiedot syyteestä ja että hänellä on mahdollisuus tutustua asiakirjoihin niin hyvissä ajoin, että hän voi tehokkaasti valmistella puolustuksensa, kuten myös säädetään direktiivin 2012/13 7 artiklan 3 kohdassa aineistoon tutustumista koskevan oikeuden osalta, missä yhteydessä ei riitä, että toimitetaan puutteellisia tietoja tai annetaan oikeus tutustua vain aineiston osiin.
- 91 Tässä direktiivissä ei edellytetä, että syytettä koskevien yksityiskohtaisten tietojen tiedoksiannon ja aineistoon tutustumisen ajankohdat ovat samat. Kyseinen ajankohta voi lisäksi yksittäistapauksen olosuhteiden ja kyseessä olevan menettelyn laadun mukaan joko edeltää asian saattamista tuomioistuimen käsiteltäväksi tai tapahtua samanaikaisesti sen kanssa taikka seurata sitä.
- 92 Kyseinen päämäärä ja menettelyn moitteeton kulku edellyttävät kuitenkin lähtökohtaisesti – ja jollei erityisistä tai yksinkertaistetuista menettelyistä muuta johdu –, että tiedoksianto tapahtuu ja mahdollisuus tutustua aineistoon annetaan viimeistään silloin, kun kontradiktorinen käsittely syytteen asiasisällön arvioimiseksi tosiasiallisesti alkaa tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen ratkaisemaan tämän asiasisällön.
- 93 Juuri tällä samalla tiedoksiannolla ja tällä aineistoon tutustumisella syytetty tai hänen avustajansa saa tiedon teosta, joihin syytetyn väitetään syyllistyneen, ja niiden oikeudellisesta luokittelusta sekä näitä tekoja koskevista todisteista. Mahdollisuus saada nämä tiedot ja todisteet tietoon viimeistään kontradiktorisen käsittelyn alkaessa on olennainen, jotta kyseinen henkilö tai hänen avustajansa voi asianmukaisesti osallistua käsittelyyn kontradiktorisen periaatteen ja menettelyllisen yhdenvertaisuuden periaatteen mukaisesti siten, että hän voi esittää näkemyksensä tehokkaasti.
- 94 Jos tätä vaatimusta ei noudateta, mikään direktiivissä 2012/13 ei kuitenkaan ole esteenä sille, että tuomioistuin toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sääntöjenvastaisuuden korjaamiseksi, kunhan puolustautumisoikeuksia ja menettelyn oikeudenmukaisuutta suojataan asianmukaisesti.

- 95 Kyseinen vaatimus ei myöskään sulje pois sitä, että puolustukselle toimitettuja syytettä koskevia tietoja voidaan myöhemmin muuttaa erityisesti siltä osin kuin kyse on syytteessä esitettyjen tosiseikkojen oikeudellisesta luokittelusta, eikä sitä, että aineistoon voidaan käsittelyn kuluessa lisätä uusia todisteita. Näistä muutoksista ja todisteista on kuitenkin annettava tieto syytetyille tai hänen avustajalleen ajankohtana, jolloin heillä on vielä mahdollisuus reagoida tehokkaasti, ja ennen päätösneuvotteluja. Tämä mahdollisuus on otettu huomioon myös direktiivin 6 artiklan 4 kohdassa, jonka mukaan epäillylle tai syytetyille on ilmoitettava viipymättä tämän artiklan mukaisesti annettujen tietojen rikosoikeudellisen menettelyn kuluessa tapahtuneista muutoksista, kun tämä on tarpeen menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi, ja direktiivin 7 artiklan 3 kohdassa, jossa säädetään, että jos toimivaltaiset viranomaiset saavat haltuunsa uutta todistusaineistoa, ne myöntävät oikeuden tutustua siihen hyvissä ajoin, jotta se voidaan ottaa huomioon.
- 96 Joka tapauksessa kussakin edellä 92 ja 93, 94 ja 95 kohdassa esitetyistä tapauksista ja riippumatta siitä, minä ajankohtana syytettä koskevat yksityiskohtaiset tiedot on toimitettu ja oikeus tutustua aineistoon myönnetty, rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevalle henkilölle ja hänen avustajalleen on kontradiktorista periaatetta ja menettelyllisen yhdenvertaisuuden periaatetta kunnioittaen annettava riittävä aika tutustua näihin tietoihin ja tähän aineistoon sekä tilaisuus valmistella puolustus tehokkaasti, esittää mahdolliset huomautuksensa ja tarvittaessa esittää vaatimukset – erityisesti tutkintaa koskevat –, jotka heillä on kansallisen lainsäädännön nojalla oikeus esittää. Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 101 kohdassa, tämä merkitsee, että asian käsittely on tarvittaessa keskeytettävä ja sitä on lykättävä myöhempään ajankohtaan.
- 97 Lopuksi siltä osin kuin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii erityisesti direktiivin 2012/13 7 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisen aineistoon tutustumista koskevan oikeuden käyttämistapaa on täsmennettävä, että siinä tapauksessa, että rikosoikeudellisen menettelyn kohteena oleva henkilö tai hänen avustajansa on kutsuttu pyynnöstään tutustumaan aineistoon menettelyn valmisteluvaiheessa, mutta hän ei ole perustelluista tai tahdostaan riippumattomista syistä voinut saapua paikalle kutsussa ilmoitettuna ajankohtana, puolustautumisoikeuksien ja menettelyn oikeudenmukaisuuden kunnioittaminen, joka tällä säännöksellä pannaan täytäntöön, edellyttävät, että syyttäjä- tai tuomioistuinviranomaiset tapauksen mukaan toteuttavat tarvittavat toimenpiteet, jotta tälle henkilölle tai hänen avustajalleen annetaan uusi mahdollisuus tutustua aineistoon. Jollei edellä 90–93 ja 96 kohdasta muuta johdu, kyseinen säännös ei ole esteenä sille, että tämä uusi mahdollisuus annetaan sen jälkeen, kun syytekirjelmä on jätetty tuomioistuimeen.
- 98 Tässä yhteydessä tuomioistuimen on kuitenkin varmistettava, että oikea tasapaino vallitsee yhtäältä puolustautumisoikeuksien kunnioittamisen ja toisaalta sen välillä, että taataan unionin taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia koskevan syytemenettelyn tehokkuus ja tehokkaiden seuraamusten määrääminen niistä ja että huolehditaan siitä, että menettelyn kesto pysyy kohtuullisena, kun otetaan huomioon, että puolustus mahdollisesti tahallaan estää menettelyn asianmukaista kulkua.
- 99 Edellä esitetystä seuraa, että direktiivin 2012/13 6 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että yksityiskohtaiset tiedot syytteestä annetaan tiedoksi puolustukselle vasta sen jälkeen, kun syytekirjelmä on jätetty tuomioistuimeen, mutta ennen kuin tuomioistuin aloittaa syytteen asiasisällön tutkimisen ja ennen kuin kontradiktorinen käsittely tuomioistuimessa alkaa tai, jos näin tiedoksi annettuja tietoja muutetaan myöhemmin, jopa tämän käsittelyn alkamisen jälkeen mutta ennen päätösneuvotteluvaihetta, kunhan tuomioistuin toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet puolustautumisoikeuksien ja menettelyn oikeudenmukaisuuden kunnioittamisen takaamiseksi.
- 100 Direktiivin 7 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että kansallisen tuomioistuimen on varmistettava, että puolustukselle annetaan todellinen mahdollisuus tutustua asiaan liittyvään aineistoon, ja aineistoon tutustuminen voidaan tarvittaessa toteuttaa sen jälkeen, kun syytekirjelmä on jätetty tuomioistuimeen, mutta ennen kuin tuomioistuin aloittaa syytteen asiasisällön tutkimisen ja ennen kuin kontradiktorinen käsittely tuomioistuimessa alkaa tai, jos aineistoon lisätään

tuomioistuinmenettelyn kuluessa uusia todisteita, jopa tämän käsittelyn alkamisen jälkeen mutta ennen päätösneuvotteluvaihetta, kunhan tuomioistuin toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet puolustautumisoikeuksien ja menettelyn oikeudenmukaisuuden kunnioittamisen takaamiseksi.

Direktiivin 2013/48 mukainen oikeus käyttää avustajaa

- 101 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy neljännellä kysymyksellään ennen kaikkea, onko direktiivin 2013/48 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä yhtäältä kansalliselle säännöstölle, joka velvoittaa kansallisen tuomioistuimen sulkemaan pois menettelystä kahden syytetyn valtuuttaman avustajan näiden henkilöiden tahdon vastaisesti siitä syystä, että näiden henkilöiden edut ovat ristiriidassa keskenään, ja toisaalta, että kyseinen tuomioistuin sallii näiden henkilöiden valtuuttaa uuden avustajan tai tarvittaessa nimeää itse viran puolesta kaksi avustajaa ensimmäisen avustajan tilalle.
- 102 Aivan ensiksi on todettava, että vaikka direktiivin täytäntöönpanolle asetettu määräaika ei ollut päättynyt ajankohtana, jona ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esitti ennakkoratkaisupyynnön, direktiivin 15 artiklan 1 kohdan mukaan tämä määräaika päättyi 27.11.2016. Näin ollen kyseistä direktiiviä sovelletaan pääasiassa rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevien henkilöiden tilanteeseen.
- 103 Direktiivin 2013/48 1 artiklan mukaan direktiivissä säädetään vähimmäissäännöistä, jotka koskevat muun muassa rikosoikeudellisissa menettelyissä epäillyn tai syytetyn oikeuksia käyttää avustajaa. Erityisesti tämän direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa veloitetaan jäsenvaltiot huolehtimaan siitä, että epäillyllä ja syytetyllä on oikeus käyttää avustajaa sellaisena ajankohtana ja sellaisella tavalla, että hän voi käytännössä ja tehokkaasti käyttää puolustautumisoikeuksiaan.
- 104 Kuten direktiivin johdanto-osan 12 perustelukappaleesta käy ilmi, direktiivissä edistetään muun muassa perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa ilmaistua jokaisen oikeutta saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään sekä perusoikeuskirjan 48 artiklan 2 kohdassa taattuja puolustautumisoikeuksia.
- 105 Kuten Euroopan unionin perusoikeuskirjan selityksistä (EUVL 2007, C 303, s. 17) käy ilmi, kyseinen 48 artiklan 2 kohta vastaa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 6 artiklan 3 kappaletta ja sillä on perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaisesti sama merkitys ja kattavuus kuin kyseisellä määräyksellä.
- 106 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa kuitenkin, että vaikka 6 artiklan 3 kohdassa vahvistettu oikeus käyttää avustajaa merkitsee, että asianomaisella henkilöllä on mahdollisuus käyttää itse valitsemaansa avustajaa, tämä mahdollisuus ei kuitenkaan ole ehdoton (ks. vastaavasti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 29.9.1992, *Croissant v. Saksa*, CE:ECHR:1992:0925JUD001361188, 29 kohta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 14.1.2003, *Lagerblom v. Ruotsi*, CE:ECHR:2003:0114JUD002689195, 54 kohta). Sitä voidaan siis rajoittaa, kunhan rajoituksista säädetään laissa, niillä pyritään yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen ja ne ovat oikeassa suhteessa tähän tavoitteeseen nähden.
- 107 Nyt käsiteltävässä tapauksessa ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että pääasiassa kyseessä olevalla kansallisella säännöstöllä pyritään takaamaan rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevien henkilöiden oikeus tehokkaaseen puolustukseen.
- 108 On katsottava, että tämä tavoite, joka vastaa täsmälleen direktiivin 2013/48 3 artiklan 1 kohdan tavoitetta, on hyväksyttävä ja että kyseinen säännöstö on oikeassa suhteessa siihen nähden.

- 109 Viimeksi todetun osalta on korostettava, että se, ettei avustaja ole eturistiriitatilanteessa, on välttämätöntä puolustautumisoikeuksien tehokkuuden takaamiseksi. Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 110 kohdassa, yksi ja sama avustaja ei voi samassa menettelyssä täysimääräisesti ja tehokkaasti puolustaa kahta henkilöä, joilla on vastakkaiset intressit, erityisesti kun yksi heistä on antanut lausuntoja, joita voidaan käyttää toista vastaan, eikä viimeksi mainittu ole vahvistanut näitä laununtoja.
- 110 Näin ollen tämän avustajan sulkeminen pois menettelystä ja hänen korvaamisensa kyseisten henkilöiden valtuuttamalla kahdella avustajalla tai kahdella viran puolesta nimetyllä avustajalla vaikuttaa keinolta, jolla voidaan turvata puolustautumisoikeuksien ja avustajan käyttämistä koskevan oikeuden tehokkuus.
- 111 Neljänteen kysymykseen on näin ollen vastattava, että direktiivin 2013/48 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa veloitetaan kansallinen tuomioistuin sulkemaan pois menettelystä kahden syytetyn henkilön valtuuttama avustaja näiden henkilöiden tahdon vastaisesti siitä syystä, että näiden henkilöiden edut ovat ristiriidassa keskenään, eikä sille, että kyseinen tuomioistuin sallii näiden henkilöiden valtuuttaa uuden avustajan tai tarvittaessa nimeää itse viran puolesta kaksi avustajaa ensimmäisen avustajan tilalle.

Oikeudenkäyntikulut

- 112 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) SEUT 325 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla otetaan käyttöön rikosprosessikoodeksin (Nakazatelno-protsesualen kodeks) 368 ja 369 §:ssä säädetyn kaltainen rikosoikeudellisen menettelyn lopettamismenettely, siltä osin kuin tätä säännöstöä sovelletaan menettelyissä, jotka on aloitettu tapauksissa, joissa on kyse unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvasta törkeästä petoksesta ja muusta törkeästä laittomasta toiminnasta tullialalla. Kansallisen tuomioistuimen on annettava SEUT 325 artiklan 1 kohdalle täysi oikeusvaikutus jättämällä tarvittaessa soveltamatta kyseistä säännöstöä ja samalla huolehdittava siitä, että menettelyn kohteena olevien henkilöiden perusoikeuksia kunnioitetaan.
- 2) Tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 22.5.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/13/EU 6 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että yksityiskohtaiset tiedot syytteestä annetaan tiedoksi puolustukselle vasta sen jälkeen, kun syytekirjelmä on jätetty tuomioistuimeen, mutta ennen kuin tuomioistuin aloittaa syytteen asiasisällön tutkimisen ja ennen kuin kontradiktorinen käsittely tuomioistuimessa alkaa tai, jos näin tiedoksi annettuja tietoja muutetaan myöhemmin, jopa tämän käsittelyn alkamisen jälkeen mutta ennen päätösneuvotteluvaihetta, kunhan tuomioistuin toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet puolustautumisoikeuksien ja menettelyn oikeudenmukaisuuden kunnioittamisen takaamiseksi.

Kyseisen direktiivin 7 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että kansallisen tuomioistuimen on varmistettava, että puolustukselle annetaan todellinen mahdollisuus tutustua asiaan liittyvään aineistoon, ja aineistoon tutustuminen voidaan tarvittaessa toteuttaa sen jälkeen, kun syytekirjelmä on jätetty tuomioistuimeen, mutta ennen kuin tuomioistuin aloittaa

syytteen asiasisällön tutkimisen ja ennen kuin kontradiktorinen käsittely tuomioistuimessa alkaa tai, jos aineistoon lisätään tuomioistuinmenettelyn kuluessa uusia todisteita, jopa tämän käsittelyn alkamisen jälkeen mutta ennen päätösneuvotteluvaihetta, kunhan tuomioistuin toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet puolustautumisoikeuksien ja menettelyn oikeudenmukaisuuden kunnioittamisen takaamiseksi.

- 3) Oikeudesta käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä sekä oikeudesta saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi kolmannelle osapuolelle ja pitää vapaudenmenetyksen aikana yhteyttä kolmansiin henkilöihin ja konsuliviranomaisiin 22.10.2013 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/48/EU 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa veloitetaan kansallinen tuomioistuin sulkemaan pois menettelystä kahden syytetyn valtuuttama avustaja näiden henkilöiden tahdon vastaisesti siitä syystä, että näiden henkilöiden edut ovat ristiriidassa keskenään, eikä sille, että kyseinen tuomioistuin sallii näiden henkilöiden valtuuttaa uuden avustajan tai tarvittaessa nimeää itse viran puolesta kaksi avustajaa ensimmäisen avustajan tilalle.

Allekirjoitukset